

Dobre praktyki

Projekt Puente

POLSKI

PORTUGALSKI

WŁOSKI

HISZPAŃSKI

NIEMIECKI

ANGIELSKI

Spis treści

1. Polska	03
Zielona Farma dla uchodźców z Ukrainy	
Obozy letnie dla dzieci z Ukrainy	
Pomoc humanitarna	
2. Portugalia	07
Clowns Mimo	
IntegrArte – nieformalna integracja migrantów i uchodźców w Portugalii	
Claim no Border	
3. Włochy	12
Joga śmiechu	
Kawiarnia Horilka	
E.U.R. – System oceny zaburzeń u uchodźców ukraińskich	
4. Hiszpania: Ciempozuelos	16
Zindywidualizowane plany działania	
Przyjęcie perspektywy płci	
5. Hiszpania: Valladolid	19
Cinemacamp: „kino jako narzędzie terapeutycznego radzenia sobie z żałobą”	
Warsztaty arteterapii jako narzędzie transformacji społecznej	
6. Austria	24
Job.com	
dUNDu	

**- 03 -
POLSKA**

Zielona Farma dla uchodźców z Ukrainy

Bonifraterska Fundacja Dobroczynna
bonifundo.pl
bonifundo.pl/podziekowania
 Organizacja pozarządowa

Cele:

Zakwaterowanie z pomocą finansową

Opis działalności:

Natychmiast po wybuchu wojny na Ukrainie „Zielona Farma” przyjęła pierwszych uchodźców, zapewniając im schronienie w domkach letniskowych, dostarczając żywność i pomoc materialną w postaci: odzieży, środków chemicznych, artykułów higieny osobistej oraz zabawek dla dzieci. Po zakwaterowaniu udzielono im również wsparcia w wypełnieniu dokumentów umożliwiających pobyt w Polsce i uzyskanie przysługujących świadczeń. W razie potrzeby zapewniono również pomoc psychologiczną i fizjoterapeutyczną. W latach 2021-2023 z pomocy skorzystało około 40 uchodźców, w tym matki z dziećmi oraz osoby starsze.

Wypożyczenie/lokalne/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Domki letniskowe „Zielona Farma” to kompleks 7 oddzielnych budynków o powierzchni 30-35 m² każdy. Domek posiada sypialnię, łazienkę i salon z aneksem kuchennym, a także taras z zadaszeniem. Ogrzewanie elektryczne. Pralnia dostępna w oddzielnym budynku. Dodatkowo wyposażenie obejmuje: lodówkę, kuchenkę mikrofalową, płytę indukcyjną, garnki i małe wyposażenie kuchenne, tj. talerze, kubki, sztućce, meble, w tym łóżka, sofę, szafy, stoliki nocne, lampy. Finansowane ze środków rządowych poprzez zgłoszenie do Urzędu Gminy każdej osoby przebywającej na terenie ośrodka.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Konieczne jest dostosowanie infrastruktury, informacji i dokumentów do indywidualnych potrzeb uchodźców, np. instrukcje w języku ukraińskim, dostęp do jasnych zasad korzystania z zakwaterowania i zapewnionego wyposażenia. Wsparcie w znalezieniu pracy i pomoc w zrozumieniu formalnych wymagań.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Brak środków finansowych na zakwaterowanie dla zainteresowanych osób (w tym wyżywienie i media). Brak środków finansowych na zakup wyposażenia.

Obozy letnie dla dzieci z Ukrainy

Bonifratrska Fundacja Dobroczynna
bonifundo.pl

bonifundo.pl/polkolonie-dla-dzieci-z-ukrainy-2/
Organizacja pozarządowa

Cele:

Zapewnienie letniego wypoczynku dzieciom i młodzieży uciekającej przed wojną na Ukrainie

Opis działalności:

W wyniku wybuchu wojny na Ukrainie setki tysięcy dzieci i młodzieży zostało zmuszonych do opuszczenia swoich miejsc zamieszkania i grup rówieśniczych. Przeprowadzka do Polski spowodowała naturalne zerwanie więzi społecznych, co mogło wpłynąć na zaburzenia rozwojowe dzieci i młodzieży. Aby zapobiec negatywnym skutkom odseparowania od naturalnej grupy wsparcia, zorganizowano obozy letnie dla dzieci z Ukrainy. Celem tego projektu było stworzenie przyjaznej i bezpiecznej przestrzeni dla reintegracji społecznej dzieci i młodzieży z Ukrainy. Dzięki takim działaniom niektóre dzieci i młodzież mogą odbudować swoje relacje społeczne, co będzie miało pozytywny wpływ na ich samopoczucie psychiczne i społeczne.

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Konieczna jest lokalna baza, aby umożliwić prowadzenie zajęć zarówno w sprzyjających, jak i niesprzyjających warunkach pogodowych. Niezbędny jest sprzęt do prowadzenia zajęć (zgodnie z zapotrzebowaniem). Do realizacji projektu należy zatrudnić: koordynatorów i specjalistów: pedagogów, psychologów, instruktorów jazdy konnej, pielęgniarzy. Aby zapewnić wyżywienie, konieczna jest baza cateringowa, a także środki finansowe na zakup żywności i artykułów gospodarstwa domowego niezbędnych do prowadzenia zajęć i zapewnienia wyżywienia uczestnikom.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Organizacja zajęć dla dzieci z Ukrainy jest dla nich szczególnie ważna. Pozwala im zapomnieć o traumie i spędzić czas w bezpiecznym, ciepłym otoczeniu. Jest to również szansa na poznanie kultury i środowiska kraju, do którego się przeprowadziły. Dlatego najważniejsze dla realizatorów jest zapewnienie odpowiedniego doboru personelu prowadzącego zajęcia oraz metod i narzędzi pracy w języku ukraińskim, tak aby specjaliści w sytuacjach kryzysowych mogli skutecznie komunikować się z dziećmi. Konieczne jest także zapewnienie odpowiedniej opieki medycznej i psychologicznej podczas zajęć, ponieważ mogą ujawniać się różnego rodzaju traumy i trudności.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Różnice międzykulturowe, miejsce pochodzenia dzieci (region ukraiński lub rosyjski), brak otwartości, strach, traumy wojenne u dzieci uniemożliwiające im pełne korzystanie z organizowanych zajęć.

Pomoc humanitarna

Polska Prowincja Zakonu Braci Bonifratrów

bonifratrzy.pl

bonifratrzy.pl/wsparcie-ukrainy-misja-humanitarna-do-chersonia/

Instytucja kościelna

Cele

Celem jest zbiórka żywności, środków medycznych i higienicznych, a także wsparcie finansowe dla mieszkańców Chersonia.

Opis działalności

Trwająca wojna w Ukrainie sprawia, że niektóre obszary kraju nadal nie mają dostępu do pełnej pomocy humanitarnej i medycznej. Bracia Bonifratrzy wciąż dostarczają pomoc na tereny dotknięte wojną, ze szczególnym uwzględnieniem Chersonia, skąd jest ona dalej dystrybuowana. Do najbardziej potrzebnych artykułów należą opatrunki, środki higieniczne, leki, urządzenia medyczne, a także żywność – zwłaszcza dla dzieci – oraz inne produkty niezbędne do godnego życia pomimo trwającego konfliktu. Oprócz pomocy materialnej bracia starają się, w miarę możliwości, zapewniać również wsparcie psychologiczne i duchowe.

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Do realizacji projektu niezbędne są lokalne zasoby oraz możliwość bezpiecznego przechowywania i odbioru zebranych produktów. Konieczne jest również wsparcie logistyczne umożliwiające transport darów. W tym celu potrzebni są koordynatorzy zbiórki, darczyńcy, psychologowie, kierowcy oraz zakonnicy. Niezbędne jest także analogiczne wsparcie po ukraińskiej stronie granicy, a także dobra wola władz i/lub straży granicznej.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Najważniejsze jest prawidłowe zdefiniowanie potrzeb. Należy zbierać tylko te rzeczy, które są naprawdę potrzebne. Konieczna jest komunikacja ze stroną ukraińską.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Trudności w zbiórce, brak osób chętnych do pomocy, trudności w transporcie, brak współpracy ze strony ukraińskiej. Rozwój sytuacji wojennej. Bezpośrednie zagrożenie dla osób udzielających pomocy. Niebezpieczeństwo kradzieży i niewłaściwego wykorzystania darów.

-07-
PORTUGALIA

Clowns Mimo

Instituto São João de Deus - Telhal
facebook.com/share/p/16PcYrhNgu/
 Organizacja pozarządowa

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Wymagane są kostiumy (białe i czerwone ubrania; biała i czarna farba do twarzy) oraz niezbędne akcesoria rozrywkowe (np. tamburyn). Konieczne są również środki finansowe, z których pokryty będzie transport.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Duchowość przejawia się tutaj w zdolności do prawdziwego spotkania z drugim człowiekiem, w budzeniu radości, w budowaniu empatii oraz w symbolicznej ekspresji człowieka, który nawet w swojej kruchości staje się kanałem piękna i sensu.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Możliwe zagrożenia mogą być związane z nieśmiałością uczestników lub brakiem pewności siebie w interakcji.

Cele:

Wielu uczestników wykazuje oznaki otępienia emocjonalnego, izolacji społecznej oraz niechęci do kontaktów międzyludzkich objawy często związane z poważnymi zaburzeniami psychicznymi. W tym kontekście utworzenie grupy wykorzystującej symboliczny język klauna, pantomimy i sztuki performatywnej jawi się jako nowatorska i adekwatna odpowiedź na te wyzwania.

Opis działalności:

„Klaun – uniwersalna postać symbolizująca ludzką wrażliwość – staje się znakiem autentyczności, otwartości i spontaniczności. Jego zdolność do wywoływania śmiechu, a zarazem do głębokiego poruszania emocji, tworzy potężny most afektywny, zdolny „stopić” emocjonalny opór i przebudzić wewnętrzny rezonans. Umieszczając pacjentów w centrum działania – jako protagonistów, a nie jedynie odbiorców opieki – projekt przywraca im poczucie wartości, przynależności i celu. Grupa składa się z pacjentów, terapeutów zajęciowego oraz opiekuna duchowego, co sprzyja wspólnej, niehierarchicznej drodze, w której każda osoba – ze swoimi umiejętnościami i ograniczeniami – angażuje się w realizację wspólnej misji. Występy na targach, konferencjach i wydarzeniach publicznych są nie tylko chwilą rozrywki, lecz także okazją do dzielenia się świadectwem rehabilitacji społecznej. Podczas tych spotkań uczestnicy nawiązują kontakt ze społecznością, przełamują uprzedzenia, pokonują lęki i budują pewność siebie. Doświadczenia te mają silny wpływ na samoocenę pacjentów, wzmacniając poczucie własnej wartości oraz poszerzając ich horyzonty relacyjne. Krótko mówiąc, projekt „Clowns Mimo” stanowi głęboko zintegrowaną strategię opieki duchowej i społecznej, wykorzystującą sztukę oraz symbolikę klauna, aby poruszać serca, otwierać przestrzeń relacji i realnie zmieniać życie.”

IntegrArte – nieformalna integracja migrantów i uchodźców w Portugalii

Program studiów magisterskich
repositorium.sdum.uminho.pt/pdf
 Nieformalna grupa

Cele:

Integracja poprzez działania artystyczne i kulturalne, zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju ONZ (SDG) i Europejskim Rokiem Dziedzictwa Kulturowego (2018).

Opis działalności:

Projekt trwał dziewięć miesięcy i opierał się na jakościowym, partycypacyjnym oraz nieformalnym podejściu, skoncentrowanym na idei uczenia się przez całe życie. Działania były opracowywane przy aktywnym udziale rodzin, z poszanowaniem ich zainteresowań oraz kontekstu kulturowego.

Wśród realizowanych zadań znalazły się:

- **Warsztaty języka portugalskiego** – praktyczne lekcje skupiające się na słownictwie codziennym dla dorosłych i dzieci, z wykorzystaniem gier i materiałów wizualnych. Dzięki nim zwiększyła się autonomia uczestników oraz ich pewność siebie w komunikowaniu się w języku portugalskim.
 - **Sztuki wizualne i gry** – kreatywne i tematyczne działania, które zachęcały do indywidualnej ekspresji, rozwijały koordynację ruchową oraz umiejętność pracy zespołowej.
 - **Edukacja poprzez sztukę** – muzyka, taniec i gry kulturowe promowały poczucie własnej wartości, empatię międzykulturową oraz sprzyjały socjalizacji. Działanie to realizowane było m.in. poprzez wspólne komponowanie piosenek w różnych językach oraz tradycyjne tańce w kręgu.
 - **Zajęcia gastronomiczne** – wspólne przygotowywanie i spożywanie posiłków połączone z wymianą przepisów, sprzyjające integracji kulturowej oraz wzmocnieniu więzi społecznych.
 - **Wycieczki z przewodnikiem** – wizyty w historycznych miastach, takich jak Guimarães, Porto i Braga, które pomagały rodzinom nawiązać kontakt z portugalską kulturą oraz przestrzenią publiczną.
- Dzięki realizacji projektu wzmocniona została integracja kulturowa, rozwinęły się umiejętności społeczne, językowe i twórcze uczestników, a także wzrosło ich poczucie własnej wartości i przynależności.

IntegrArte – nieformalna integracja migrantów i uchodźców w Portugalii

Program studiów magisterskich
repositorium.sdum.uminho.pt/pdf
 Nieformalna grupa

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Projekt wymaga wsparcia finansowego, organizacyjnego i logistycznego na pokrycie kosztów związanych z realizacją wyżej wymienionych zajęć. Projekt został zrealizowany dzięki partnerstwom i darowiznom.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Projekt doprowadził do znacznego postępu w integracji uchodźców, zwłaszcza w zakresie opanowania języka portugalskiego. Wzmocnił również ich poczucie własnej wartości, sprawczości (szczególnie wśród kobiet) oraz przynależności. Działania sprzyjały budowaniu więzi społecznych, zwiększyły znajomość lokalnych usług oraz wykorzystywały sztukę jako narzędzie wyrażania emocji, rozwijania umiejętności i tworzenia relacji społecznych.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Brak opracowanych działań, specjalistów oraz środków finansowych niezbędnych do jego realizacji.

Claim no Border

Cele:

Celem projektu jest wspieranie integracji uchodźców oraz zapewnienie im dostępu do opieki zdrowotnej, mieszkania, edukacji i zatrudnienia. Ponadto projekt zakłada promowanie autonomii i samo-stanowienia uchodźców, przeciwdziałanie ich wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji, a także współpracę z podmiotami lokalnymi i krajowymi w celu opracowania zintegrowanych rozwiązań na rzecz tej grupy.

Opis działalności:

Działania koncentrują się na zindywidualizowanym wsparciu oraz pomocy psychospołecznej dla uchodźców, obejmujących aktywne słuchanie, ocenę potrzeb oraz wspólne opracowywanie planów działania na rzecz integracji. Zapewniane są również informacje oraz skierowania do niezbędnych usług, takich jak pomoc prawna, opieka zdrowotna, edukacja, mieszkalnictwo, zatrudnienie i inne formy wsparcia. Pomoc prawna obejmuje wyjaśnianie procedur administracyjnych i procesów prawnych, a w razie potrzeby także kierowanie do wyspecjalizowanych instytucji. W obszarze zatrudnienia projekt wspiera uczestników w poszukiwaniu pracy, przygotowaniu CV, przygotowaniu do rozmów kwalifikacyjnych oraz nawiązywaniu kontaktów z firmami partnerskimi. Organizowane są również sesje informacyjne i szkoleniowe dotyczące praw, dostępu do usług oraz rozwijania kompetencji życiowych. Dobrostan emocjonalny wzmacniany jest poprzez konsultacje psychologiczne, grupy wsparcia oraz działania integracyjne. Ponadto realizowane są inicjatywy społeczno-kulturowe, których celem jest wspieranie dialogu międzykulturowego i budowanie poczucia przynależności, a także działania na rzecz ochrony praw migrantów i przeciwdziałania dyskryminacji.

Miejsce realizacji i rodzaj instytucji, w której był realizowany projekt:

CLAIM No Border to lokalne centrum wsparcia integracji migrantów z siedzibą w Lizbonie, w Portugalii, działające w strukturach organizacji pozarządowej Associação CRESCER.

CRESCER jest organizacją pozarządową działającą w obszarze pomocy społecznej, silnie zaangażowaną w integrację osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, w tym migrantów, osób w kryzysie bezdomności oraz osób zmagających się z uzależnieniami.

CRESCER 2020

crescer.org/en/projects/projeto-no-border
Organizacja pozarządowa

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

CLAIM No Border działa w przystępnej i odpowiednio wyposażonej przestrzeni, obejmującej prywatne gabinety konsultacyjne, stanowiska komputerowe oraz materiały biurowe, co zapewnia właściwe warunki do kompleksowego wsparcia migrantów. W skład zespołu wchodzi specjaliści, tacy jak koordynator, pracownik socjalny, psycholog, doradca zawodowy, ekspert prawny oraz mediator międzykulturowy, a także wolontariusze i stażyści. Działalność centrum finansowana jest ze środków Funduszu Azylu, Migracji i Integracji (FAMI), co umożliwia zapewnienie zintegrowanej i wysokiej jakości odpowiedzi na potrzeby migrantów.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Konieczne jest zapewnienie wykwalifikowanej kadry wspierającej uchodźców a także zapewnienie właściwego zaplecza lokalowego.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Na realizację projektu CLAIM No Border mogą wpływać takie czynniki, jak zależność od finansowania zewnętrznego (np. ze środków FAMI), które w przypadku opóźnień lub ograniczeń budżetowych mogą zagrozić ciągłości świadczenia usług. Inne wyzwania obejmują koordynację z instytucjami "publicznymi, gdzie opóźnione reakcje lub nadmierna biurokracja mogą utrudniać skuteczne kierowanie beneficjentów do odpowiednich podmiotów. Ponadto czynniki społeczne i polityczne, takie jak zmiany legislacyjne czy wroga retoryka publiczna wobec imigracji, mogą tworzyć niekorzystne warunki dla integracji migrantów oraz prowadzenia działań w terenie.

-12-
WŁOCHY

Joga śmiechu

Instytut św. Jana Bożego w Genzano di Roma
 istitutosangiogiovannididio.it
 laughteryoga.org
 Organizacja pozarządowa

Cele:

Projekt obejmuje wsparcie psychologiczne, edukacyjne i społeczne skierowane do uchodźców, realizowane z wykorzystaniem metody tzw. „jogi śmiechu”.

Opis działalności:

„Joga śmiechu” obejmuje serię ćwiczeń ruchowych i oddechowych, których celem jest wywołanie świadomego śmiechu. Stosowana jest jako metoda wspierająca radzenie sobie z dolegliwościami fizycznymi, psychicznymi i duchowymi – świadomy śmiech może przynosić korzyści porównywalne z tymi, jakie daje śmiech spontaniczny.

„Joga śmiechu” okazała się bardzo pomocna w redukowaniu stresu. W ostatnich latach była stosowana jako standardowa technika rehabilitacyjna w Instytucie św. Jana Bożego w Genzano pod Rzymem w pracy z pacjentami cierpiącymi na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne, w tym demencję oraz niepełnosprawność intelektualną.

Ze względu na bogate doświadczenie w jej stosowaniu przeniesienie tej metody na inną grupę docelową – w tym przypadku uchodźców – było stosunkowo łatwe.

Wyposażenie/lokal/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Ćwiczenia w ramach „Jogi śmiechu” stanowią działanie grupowe (do 20–25 osób podczas jednej sesji). Są one dostępne również dla osób z ograniczoną sprawnością fizyczną oraz z deficytami poznawczo-behavioralnymi.

Do prowadzenia grupy wystarczy jeden trener, wspierany przez tłumacza. Obecność tłumacza nie jest jednak obowiązkowa, ponieważ większość komunikacji odbywa się w sposób niewerbalny.

Działanie to jest odpowiednie także dla dzieci. Zajęcia mogą odbywać się w pomieszczeniu lub na świeżym powietrzu, w zależności od pory roku i warunków pogodowych. Każdy uczestnik powinien mieć do dyspozycji proste krzesło. Można również wykorzystywać nieskomplikowane rekwizyty, takie jak instrumenty muzyczne, plastikowe kwiaty, balony czy maski.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Zajęcia są na bieżąco monitorowane i ewaluowane. Po ich zakończeniu wszyscy uczestnicy są zachęceni do wyrażenia swojej opinii, która jest uwzględniana przy dostosowywaniu podejścia i formy pracy. Głównym rezultatem projektu jest poprawa samopoczucia emocjonalnego uczestników. Dlatego kluczowe znaczenie ma właściwy dobór terapeuty prowadzącego zajęcia, posiadającego odpowiednie kompetencje i doświadczenie.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Brak otwartości uczestników i opiekunów. Niewłaściwy dobór kadry terapeutycznej. Brak właściwego lokalu.

Kawiarnia Horilka

Instytut św. Jana Bożego w Genzano w Rzymie z organizacjami pozarządowymi, takimi jak CARITAS i AFMAL
istituosangiovannididio.it
alzint.org/what-we-do/policy/dementia-friendly-communities/alzheimer-cafes/
afmal.org
caritas.org
Organizacja pozarządowa

Cele:

Projekt obejmuje wsparcie psychologiczne, edukacyjne i społeczne skierowane do uchodźców, prowadzone w formule specjalistycznej kawiarni integracyjnej.

Opis działalności:

Pomysł stworzenia tej „przestrzeni” zrodził się z doświadczeń kawiarni Alzheimer. Horilka to tradycyjna ukraińska wódka. Kawiarnia „Horilka” miała być przyjaznym, nieformalnym miejscem spotkań zarówno dla uchodźców, jak i dla mieszkańców Włoch z okolicy. Zapewnia ona bezpieczne i wspierające środowisko, w którym ludzie mogą nawiązywać kontakty towarzyskie, dzielić się doświadczeniami oraz uzyskać dostęp do informacji i wsparcia. Kawiarnie tego typu często oferują lekkie przekąski, zajęcia stymulujące funkcje poznawcze i emocjonalne oraz możliwość nawiązania kontaktów zarówno z osobami w podobnej sytuacji, jak i z przedstawicielami innych kultur. Działalność ta była w ostatnich latach prowadzona jako standardowa usługa przez Instytut św. Jana Bożego w Genzano pod Rzymem, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, takimi jak CARITAS i AFMAL.

Wyposażenie/lokal/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Spotkania w lokalu „Horilka” prowadzone są dla grup liczących do 20–25 osób, w tym także dla osób z zaburzeniami poznawczo-behawioralnymi i ograniczeniami ruchowymi. Do prowadzenia grupy wystarczy jeden prowadzący na 10 osób, wspierany przez tłumacza. Zajęcia są odpowiednie również dla dzieci.

Nie jest konieczne, aby prowadzący był pracownikiem służby zdrowia, jednak obecność psychologa może być bardzo pomocna. Zajęcia mogą odbywać się w pomieszczeniu lub na świeżym powietrzu, w zależności od pory roku i warunków pogodowych. Potrzebne są jedynie stoły i krzesła. Otoczenie można wzbogacić tak, aby jak najbardziej przypominało kawiarnię – zaleca się wykorzystanie typowych elementów wystroju i mebli pochodzących zarówno z kultury włoskiej, jak i ukraińskiej.

Podczas zajęć „Horilka Café” uczestnicy są zachęceni do interakcji w sposób przypominający codzienne życie. Realizuje się to m.in. poprzez warsztaty kulinarne, muzykę, taniec, gry (takie jak karty czy planszówki), a także wspólne spożywanie posiłków i napojów. Aby sprzyjać integracji, zawsze należy oferować produkty pochodzące zarówno z tradycji włoskiej, jak i ukraińskiej.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Zajęcia wymagają aktywnego zaangażowania zarówno animatorów, jak i uczestników. Po ich zakończeniu wszyscy uczestnicy są zachęceni do wyrażenia swojej opinii, która jest uwzględniana przy planowaniu i dostosowywaniu kolejnych spotkań.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Brak otwartości uczestników i opiekunów. Niewłaściwy dobór kadry terapeutycznej. Brak właściwego lokalu.

E.U.R. – System oceny zaburzeń u uchodźców ukraińskich

Instytut św. Jana Bożego w Genzano w Rzymie z organizacjami pozarządowymi, takimi jak CARITAS i AFMAL
istituosangiovannididio.it
immidem.it/en/
immidem.it/en/for-healthcare-staff/tools-for-cross-cultural-assessment/demenze.it/it-schede-23-pazienti_migranti_e_demenze
Organizacja pozarządowa

Cele:

Projekt obejmuje wsparcie psychologiczne, edukacyjne i medyczne, oparte na rzetelnej diagnozie oraz rozpoznaniu rzeczywistych trudności i zaburzeń poznawczo-behawioralnych wśród uchodźców.

Opis działalności:

Kontakt z uchodźcami jest zawsze bardzo skomplikowany. Osoby te doświadczyły poważnej traumy, dlatego aby skutecznie im pomóc, niezwykle istotne jest stosowanie szybkich i prostych narzędzi międzykulturowych do oceny ewentualnych zaburzeń poznawczych i behawioralnych. Takie narzędzia mogą radykalnie zmienić podejście do danej osoby. W związku z tym opracowano protokół oceny obejmujący: uniwersalną skalę oceny demencji Rowlanda (RUDAS), szybki międzykulturowy test przesiewowy funkcji poznawczych oraz test drzewa (TT) – historyczny test projekcyjny szeroko stosowany w środowisku klinicznym i sądowym do oceny stanu behawioralnego. Materiały RUDAS, zawierające instrukcje dotyczące administrowania i punktacji, są dostępne bezpłatnie w Internecie. W przypadku TT osoba badana proszona jest o narysowanie drzewa owocowego na czystej kartce papieru, z możliwością wykonania drugiego drzewa, jeśli pierwsze nie wyróżnia się. Obecność lub brak niektórych elementów, ich rozmiar i położenie na kartce dostarczają cennych informacji na temat aktualnej i przeszłej emocjonalności oraz funkcji poznawczych osoby.

Podstawowe wskazówki dotyczące interpretacji wyników testu drzewa obejmują:

- Podstawa kartki – dobra samoocena;
- Wymiary drzewa – poczucie własnej wartości, stopień zahamowania;
- Korzenie i pień – racjonalność; żyły i dziury wskazują na mniej lub bardziej niedawną traumę;
- Włosa – emocjonalność;
- Owoce – dojrzałość emocjonalna;
- Aspekty psychotyczne – cechy antropomorficzne lub zoomorficzne, poważna dezintegracja.

Działalność ta była w ostatnich latach standardową usługą świadczoną przez Instytut św. Jana Bożego w Genzano pod Rzymem, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, takimi jak CARITAS i AFMAL.

Wyposażenie/lokal/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Badanie może być przeprowadzane przez pracownika służby zdrowia lub pedagoga po krótkim szkoleniu. Zalecana jest obecność tłumacza. Działanie nie wymaga specjalistycznego pomieszczenia konieczne jest jedynie, aby przestrzeń zapewniała odpowiednie warunki do prawidłowego przebiegu badania. Protokół można stosować zarówno podczas pierwszej oceny, jak i po kilku tygodniach lub miesiącach w ramach działań następczych.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Głównym rezultatem jest rozpoznanie zaburzeń poznawczych i behawioralnych w celu wdrożenia podejścia sprzyjającego poprawie samopoczucia uczestników. Wyniki pozwolą również na określenie stanu zdrowia uczestników oraz wprowadzenie odpowiednich działań terapeutycznych.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Do potencjalnych utrudnień w realizacji badań należą: niewykwalifikowany personel przeprowadzający badanie, brak współpracy lub otwartości ze strony uczestnika oraz brak odpowiednich warunków lokalowych do przeprowadzenia testów.

-16-
HISZPANIA
Ciempozuelos

Zindywidualizowane plany działania

Centro San Juan de Dios CSJD- (Międzynarodowy Program Ochrony -PPI-)

csjd.es

Organizacja pozarządowa

Cele:

Celem jest dostosowanie pomocy i usług do konkretnych potrzeb każdego uchodźcy poprzez przeprowadzenie indywidualnej diagnozy.

Opis działalności:

Przeprowadzane są zindywidualizowane, wielodyscyplinarne oceny (psychologiczne, socjalne, pedagogiczne itp.) w celu uzyskania jak najbardziej szczegółowego profilu psychospołecznego uczestników, co umożliwia określenie konkretnych celów sprzyjających skutecznej integracji społecznej.

CSJD, we współpracy z IPP, przyjmuje osoby podlegające nadzorowi Ministerstwa Integracji, Zabezpieczenia Społecznego i Migracji.

Wypożyczenie/lokalizacja/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Zespół multidyscyplinarny złożony z pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, techników zatrudnienia, nauczycieli, prawników i techników integracji społecznej.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Przyjęcie perspektywy „etycznej” zamiast „emic” w ujęciu antropologicznym, z uwzględnieniem potencjalnych różnic społeczno-kulturowych.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Różnice społeczno-kulturowe w zakresie religii, polityki równości, seksualności i innych obszarów, które – mimo indywidualizacji działań – mogą utrudniać wdrażanie programów integracyjnych.

Przyjęcie perspektywy płci

Centro San Juan de Dios CSJD- (Międzynarodowy Program Ochrony -PPI-)

csjd.es

Organizacja pozarządowa

Cele:

Wdrożenie podejścia opartego na zasadzie równości w odniesieniu do użytkowników pochodzących z kultur, w których doświadczają dyskryminacji lub naruszane są ich prawa.

Opis działalności:

Organizowanie zajęć grupowych z podziałem na płeć, uwzględniających perspektywę płci, koordynowanych przez specjalistów zajmujących się poszczególnymi obszarami pracy związanymi z tym zagadnieniem.

CSJD przyjmuje osoby objęte programem PPI, które podlegają nadzorowi Ministerstwa Integracji, Zabezpieczenia Społecznego i Migracji.

Wyposażenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań :

Wielodyscyplinarny zespół składa się z pracowników socjalnych, pedagogów, psychologów, doradców zawodowych, nauczycieli, prawników oraz specjalistów ds. integracji społecznej.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Należy uwzględniać różne stopnie nasilenia nierówności, zachowując przy tym ostrożność przy interpretacji i wdrażaniu perspektywy hiszpańskiej.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Różnice społeczno-kulturowe w zakresie religii, polityki równości, seksualności i innych obszarów, które – mimo indywidualizacji działań – mogą utrudniać wdrażanie programów integracyjnych.

-19-
HISZPANIA
Valladolid

Cinematicamp: „kino jako narzędzie terapeutycznego radzenia sobie z żałobą”

Sala wielofunkcyjna Biura Programu Ochrony Międzynarodowej
cinematicamp.es
Rządowy

Cele:

Przeprowadzenie działań terapeutycznych w formie filmoterapii, z wykorzystaniem różnorodnych materiałów i narzędzi, które umożliwiają uczestnikom wyrażanie swoich emocji poprzez medium filmowe. Warsztaty pozwalają na odkrywanie własnych emocji poprzez obrazy, wspomnienia i refleksje związane z prezentowanymi materiałami. Uczestnikom zapewnia się bezpieczną przestrzeń do wyrażania emocji i trudności związanych z procesem migracji poprzez aktorstwo i odgrywanie ról. Dodatkowo uczą się korzystania z kamer, co umożliwia wyrażanie treści, których nie są w stanie przekazać słowami. Działania promują integrację grupy, sprzyjają lepszemu zrozumieniu problemów, z jakimi borykają się inni uczestnicy, oraz przełamują piętno związane z byciem imigrantem. Tworzenie treści audiowizualnych zwiększa świadomość społeczną i pozwala przełamywać tabu związane z doświadczeniem migracyjnym.

Opis działalności

Projekt realizowany jest poprzez przygotowanie, realizację oraz prezentację wspólnie opracowanego materiału filmowego. Beneficjenci programu zostali poinformowani o warsztatach, ich terminach i godzinach, a w tym celu zorganizowano spotkanie informacyjne. Zajęcia te zajmują wiele godzin w ramach dnia wsparcia użytkowników programu. W warsztatach wezmą udział także osoby nieposługujące się językiem hiszpańskim, zmotywowane do wykorzystania swoich umiejętności językowych w praktyce oraz do oceny poziomu zrozumienia w kontekście szkoleniowym, w tym w zakresie bardziej technicznego słownictwa. Uczestnicy będą również współpracować przy przygotowaniu przestrzeni przed warsztatami. Obecność psychologa centrum jest niezbędna do zarządzania dużym obciążeniem terapeutycznym, jakie generuje ta aktywność.

Program warsztatów:

- Dzień 1 – Prezentacja: Opracowanie koncepcji odzwierciedlającej doświadczenia społeczności imigrantów.
- Dzień 2 – Produkcja
- Dzień 3 – Fotografia
- Dzień 4 – Reżyseria i filmowanie
- Dzień 5 – Filmowanie i montaż
- Dzień 6 – Ukończenie filmu krótkometrażowego i końcowa projekcja efektów pracy

Pierwszego dnia użytkownicy będą towarzyszyć profesjonalistom z ośrodka realizującego projekt, aby ułatwić przyjazne zapoznanie się z instruktorami i organizatorami warsztatów. Obecność wychowawców lub nauczyciela języka podczas sesji zostanie oceniona na podstawie atmosfery panującej podczas zajęć.

W trakcie sesji uczestnicy wspólnie zaprojektują końcowy film krótkometrażowy wraz z „making-of” dokumentującym prace wykonane podczas warsztatów, uwzględniając różne przypadki i sytuacje zgłoszone wyłącznie przez uczestników. Ostateczny rezultat będzie zależał od motywacji, zaangażowania i propozycji uczestników.

W zależności od harmonogramu konieczne będzie znalezienie odpowiednich przestrzeni w pobliżu biura, zwłaszcza gdy wymagane będzie nagrywanie na zewnątrz. Przedostatniego dnia uczestnicy otrzymają podstawowe informacje dotyczące montażu i organizacji nagranych materiałów. Ostatniego dnia zostanie zaprezentowany krótki film dotyczący smutku związanego z migracją. Wszyscy chętni, w zależności od dostępności miejsc i po wyraźnej zgodzie uczestników, będą mogli obejrzeć efekty pracy z poprzednich pięciu dni.

Cinematicamp: „kino jako narzędzie terapeutycznego radzenia sobie z żałobą”

Sala wielofunkcyjna Biura Programu Ochrony Międzynarodowej
cinematicamp.es
Rządowy

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Wymagane są odpowiednie pomieszczenie oraz akcesoria niezbędne do przeprowadzenia warsztatów, takie jak kamery, komputery, głośniki, monitory, projektory i inne urządzenia multimedialne.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Projekt umożliwia uczestnikom znalezienie sposobu wyrażania emocji poprzez film oraz zgłębianie własnych uczuć poprzez obrazy, wspomnienia i refleksje związane z materiałami opracowanymi podczas warsztatów. Ponadto uczestnicy zyskują bezpieczną przestrzeń do wyrażania emocji i trudności związanych z procesem migracji poprzez aktorstwo i odgrywanie ról.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Uczestnicy mogą być niechętni do udziału w zajęciach z powodu braku wiedzy na temat ich przebiegu i celu, dlatego konieczne jest wcześniejsze, szczegółowe wyjaśnienie istoty działania. Dodatkowe wyzwania obejmują brak wykwalifikowanego personelu oraz możliwe trudności techniczne.

Warsztaty arteterapii jako narzędzie transformacji społecznej

Centrum społeczne La Pilarica, Valladolid
Lokalna inicjatywa służb społecznych
 Nieformalna grupa

Cele:

Celem projektu jest zapewnienie uczestnikom różnorodnych doświadczeń związanych z twórczością artystyczną, które wspierają rozwój ich potencjału, zwiększają poczucie własnej wartości oraz wywierają pozytywny wpływ na samopoczucie fizyczne, psychiczne i emocjonalne. Ponadto projekt ma na celu stworzenie przestrzeni sprzyjających rozwijaniu umiejętności społecznych uczestników.

Opis działalności:

Zajęcia w ramach projektu odbywają się raz w tygodniu przez dwa miesiące, a każda sesja trwa 2 godziny. Są one prowadzone przez terapeutę sztuki, przy wsparciu pedagoga, i obejmują grupowe działania z przewodnikiem, mające na celu promowanie umiejętności społecznych oraz dobrego samopoczucia emocjonalnego.

W ramach zajęć tworzona jest kreatywna przestrzeń, sprzyjająca ekspresji emocjonalnej, samoświadomości i dobrostanowi psychicznemu poprzez działania artystyczne. Warsztaty, prowadzone przez wykwalifikowanego arteterapeutę, zachęcają uczestników do eksplorowania własnych myśli i emocji za pomocą różnych technik artystycznych w bezpiecznym i wspierającym środowisku.

Sesje często rozpoczynają się od krótkiej praktyki uważności lub sprawdzenia stanu emocjonalnego uczestników, po czym następuje aktywność twórcza, a na końcu – dzielenie się wrażeniami w grupie lub refleksja (opcjonalnie). Zajęcia mogą obejmować malowanie, rysowanie, tworzenie kolaży, rzeźbienie lub projekty z wykorzystaniem różnych mediów.

Nacisk kładziony jest nie na umiejętności artystyczne, lecz na proces tworzenia i wyrażania siebie poprzez sztukę. Terapia sztuką jest szczególnie korzystna dla osób borykających się ze stresem, izolacją lub trudnościami emocjonalnymi.

Wypożyczenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Do realizacji terapii sztuką niezbędne są wyznaczone pomieszczenie oraz materiały i narzędzia, takie jak:

- Materiały do rysowania i malowania (farby, kredki, ołówki itp.)
- Materiały papiernicze i biurowe
- Materiały rzeźbiarskie, glina, drewno (jeśli dotyczy)
- Wypożyczenie wnętrza i narzędzia (stoły, krzesła, ubrania robocze itp.)

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Warsztaty arteterapii okazują się skuteczne w poprawie samopoczucia emocjonalnego, wspieraniu wyrażania siebie oraz rozwijaniu umiejętności społecznych, zwłaszcza w grupach szczególnie wrażliwych. Stała frekwencja i zaangażowanie uczestników świadczą o sukcesie oraz istotnym znaczeniu tej formy działalności.

Warsztaty arteterapii jako narzędzie transformacji społecznej

Centrum społeczne La Pilarica, Valladolid
Lokalna inicjatywa służb społecznych
Nieformalna grupa

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

W realizacji warsztatów arteterapii mogą pojawić się różne wyzwania i bariery. Niektórzy uczestnicy mogą wykazywać emocjonalny opór lub mieć trudności z zaangażowaniem się w ekspresję artystyczną z obawy przed ujawnieniem własnych emocji. Bariery językowe i komunikacyjne mogą ograniczać zrozumienie instrukcji oraz utrudniać pełne uczestnictwo w dyskusjach grupowych i refleksjach. Dodatkowo nieregularna obecność uczestników może wynikać z obowiązków zewnętrznych lub braku motywacji. Ważnym ograniczeniem są także zasoby – niedobór finansowy lub brak odpowiedniego personelu może utrudniać zapewnienie długoterminowej stabilności programu.

Materiały informacyjne

Obecnie niedostępne online. Wykorzystano wewnętrzną dokumentację programu.

-24-
AUSTRIA

Cele:

Poprawa umiejętności komunikacyjnych, zwiększenie szans na znalezienie pracy w Austrii, nawiązanie kontaktów z rówieśnikami.

Opis działalności:

Projekt Job.com to program szkoleniowy skierowany do osób niesłyszących i niedosłyszących, którego celem jest rozwój umiejętności komunikacyjnych oraz wsparcie w edukacji zawodowej.

Grupą docelową projektu są osoby niesłyszące i niedosłyszące wchodzące na rynek pracy lub powracające do aktywności zawodowej. Kurs jest również przeznaczony dla osób już zatrudnionych, które chcą poprawić swoje kompetencje komunikacyjne w kontekście zawodowym.

Celem programu jest nie tylko wyrównywanie deficytów komunikacyjnych i językowych oraz doskonalenie umiejętności komunikacyjnych, ale także wspieranie ogólnego rozwoju wiedzy i kompetencji uczestników.

Program kursu obejmuje różnorodne moduły dydaktyczne, w tym:

- naukę języka niemieckiego – w celu poprawy umiejętności czytania i pisania oraz poszerzenia słownictwa,
- naukę austriackiego języka migowego – Österreichische Gebärdensprache (ÖGS),
- ćwiczenie różnych sytuacji komunikacyjnych,
- rozwijanie strategii rozwiązywania problemów w codziennym życiu zawodowym,
- przygotowanie do procesu rekrutacyjnego (pisanie CV, rozmowa kwalifikacyjna),
- wzmacnianie kompetencji społecznych oraz rozwój osobisty,
- edukację ogólną,
- naukę obsługi komputera i wyszukiwania informacji w Internecie.

Językiem wykładowym jest austriacki język migowy (ÖGS). W przypadku uczestników, którzy nie posługują się nim jeszcze w wystarczającym stopniu, język wykładowy jest indywidualnie dostosowywany z wykorzystaniem LUG (wsparcie języka migowego).

Miejsce realizacji i rodzaj instytucji, w której był realizowany projekt:

Projekt jest realizowany od sierpnia 2007 r. i stanowi część działalności szpitala Barmherzigen Brüder Linz. Finansowanie projektu zapewnia Ministerstwo Opieki Społecznej.

Wyposażenie/lokal/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Pomieszczenia projektu mieszczą się w budynku zlokalizowanym w pobliżu centrum zdrowia dla osób niesłyszących BBL. Program kursu jest oferowany osobom niesłyszącym i niedosłyszącym poszukującym pracy od poniedziałku do czwartku w wymiarze 22 godzin tygodniowo. Dla osób już zatrudnionych istnieje możliwość organizacji indywidualnych sesji szkoleniowych w wymiarze maksymalnie dwóch godzin tygodniowo. Terminy tych spotkań są ustalane indywidualnie. Zespół projektu składa się obecnie z czterech osób: dwóch osób niesłyszących posługujących się językiem migowym oraz dwóch osób słyszących, które również znają język migowy. Grupa szkoleniowa liczy zazwyczaj od 4 do 8 uczestników, przy czym liczba ta może się zmieniać. Udział w kursie jest bezpłatny dla uczestników. Projekt jest finansowany przez Ministerstwo Usług Społecznych.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Projekt nie tylko zapewnia osobom niesłyszącym, w tym uchodźcom z Ukrainy, dostęp do nauki języka oraz dalszego kształcenia. Stwarza im również możliwość wymiany doświadczeń, dzielenia się pomysłami oraz nawiązywania kontaktów w społeczności. Wymiana ta oraz budowanie sieci kontaktów mają szczególne znaczenie dla niesłyszących uchodźców z Ukrainy, ponieważ umożliwiają im dostęp do informacji, wsparcia oraz integrację społeczną i zawodową.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Może zabraknąć rodzimych użytkowników języka migowego i pracowników znających język migowy.

Volkshilfe OÖvolkshilfe-ooe.at/en/service/dundu/volkshilfe-ooe.at/Neuauflage.pdf

Organizacja pozarządowa

Cele:

Projekt promuje integrację, wsparcie edukacyjne i doradztwo dla uchodźców.

Opis działalności:

dUNDu Plus to projekt wolontariacki realizowany przez Volkshilfe, którego celem jest wspieranie integracji uchodźców w Austrii. Relacje międzyludzkie, kontakty społeczne oraz przyjaźnie mają fundamentalne znaczenie dla każdego człowieka. Wojna i przymusowa ucieczka często prowadzą do rozłąki z rodziną i przyjaciółmi lub do pozostawienia ich w ojczyźnie. W takiej sytuacji budowanie nowych relacji w kraju przyjmującym staje się szczególnie istotne. Jednocześnie jest to dla uchodźców duże wyzwanie ze względu na bariery językowe i różnice kulturowe. Projekt dUNDu Plus ma na celu łączenie kobiet, mężczyzn i rodzin o doświadczeniu uchodźczym z zaangażowanymi osobami mieszkającymi w Austrii. Tworzy on przestrzeń do wzajemnego poznania się, wymiany doświadczeń oraz budowania relacji opartych na zaufaniu. Program oferuje również wsparcie edukacyjne oraz doradztwo dla uchodźców. Nie opiera się on na pomocy finansowej, lecz na wspólnym spędzaniu czasu przez uchodźców i mieszkańców Austrii. Dzięki temu uczestnicy mogą rozwijać znajomość języka niemieckiego oraz poszerzać wiedzę o kulturze i realiach życia w kraju. Długofalowym celem projektu jest budowanie silnych, trwałych i partnerskich relacji międzyludzkich.

Miejsce realizacji i rodzaj instytucji, w której był realizowany projekt:

Volkshilfe jest organizacją pozarządową o charakterze non-profit, niezależną politycznie oraz bezwyznaniową. Składa się z dziewięciu organizacji działających w poszczególnych krajach związkowych Austrii, które postawiły sobie za cel wspieranie osób potrzebujących poprzez świadczenie usług socjalnych. Volkshilfe angażuje się w pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej i społecznej, oferując profesjonalne wsparcie oraz specjalistyczną wiedzę. Organizacja aktywnie uczestniczy również w procesach rozwoju społecznego oraz w działaniach o charakterze legislacyjnym, zabiegając o poprawę warunków życia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Wyposażenie/lokale/personel/wymagania finansowe niezbędne do realizacji działań:

Projekt dUNDu jest realizowany w Linz w Górnej Austrii. W programie wsparcia edukacyjnego i towarzyszenia może wziąć udział każda osoba zainteresowana wolontariatem. Mile widziane są osoby otwarte na kontakt z ludźmi z różnych krajów i kultur. Wolontariusze powinni być gotowi do regularnego poświęcania czasu oraz do budowania trwałych relacji w dłuższej perspektywie. Ważne są również odpowiedzialność, stabilność emocjonalna oraz zainteresowanie tematyką migracji i przyczyn ucieczki.

Wolontariusze otrzymują profesjonalne wsparcie ze strony organizatorów projektu. W razie pytań lub trudności mogą w każdej chwili liczyć na fachowe doradztwo oraz dostęp do niezbędnych informacji.

Wnioski dla ekspertów w ramach realizacji przedsięwzięcia:

Kontakt z lokalną społecznością ma zasadnicze znaczenie dla pomyślnej integracji uchodźców w społeczeństwie docelowym.

Możliwe zagrożenia dla realizacji projektu:

Właściwy dobór kadr i uczestników. Otwartość społeczności lokalnej. Sukces może zależeć również od wolontariuszy.

puenteproject.eu

**BUENAS PRÁCTICAS · DOBRE PRAKTYKI · BOAS PRÁTICAS · BUONE PRATICHE
BEWÄHRTE VERFAHREN · BEST PRACTICES**

**Finansowane przez
Unię Europejską**

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską. Wyrażone opinie i poglądy są wyłącznie poglądami ich autorów i nie muszą odzwierciedlać stanowiska Unii Europejskiej ani Hiszpańskiej Służby ds. Internacjonalizacji Edukacji (SEPIE). Ani Unia Europejska, ani organ przyznający dofinansowanie nie ponoszą za nie odpowiedzialności.